

**Dkt. Robert Peterson, Theolojia ya Luka-Matendo,
Kipindi cha 18, Marshall, 3. Maendeleo Licha ya
Upinzani,
4. Ujumuishaji wa Mataifa, 5. Maisha na Mpangilio
wa Kanisa**

Huyu ni Dkt. Robert A. Peterson katika mafundisho yake kuhusu theolojia ya Luka-Matendo. Hii ni kipindi cha 18 na Howard Marshall. 3. Maendeleo licha ya upinzani. 4. Ujumuishaji wa Mataifa, 5. Maisha na mpangilio wa kanisa.

Tunaendelea na mihadhara yetu kuhusu theolojia ya Lukan, hasa katika Matendo ya Mitume, pamoja na ufafanuzi wa Howard Marshall kuhusu Matendo ya Mitume. Theolojia ya Matendo ya Mitume, kusudi la Mungu katika historia, utume na ujumbe, na sasa tunasonga mbele licha ya upinzani.

Kitabu cha Matendo ya Mitume kinahusika sana na upinzani unaozunguka kuenea kwa injili. Matendo ya Mitume 14:22. Kupitia dhiki nyingi, ni lazima tuingie katika ufalme wa Mungu. 14:22. Luka anatambua kwamba kama vile njia ya Yesu ilivyompeleka kupitia upinzani, na kufikia kilele katika mauaji ya kimahakama, vivyo hivyo njia ya neno la Mungu imezungukwa na upinzani.

Kwa hivyo, hatushangai kwamba Matendo ya Mitume yanaorodhesha upinzani dhidi ya injili kwa sababu Yesu hakika alikuwa na upinzani. Huduma yake yote kimsingi ilifikia kilele katika mauaji yake ya kimahakama. Matendo yanaanza na dhihaka ya mitume siku ya Pentekoste na inaendelea na majaribio ya Sanhedrini ya kuwalazimisha kukaa kimya kuhusu Yesu.

Inafikia kilele cha haraka katika kifo cha shahidi wa kwanza, Stefano, na wimbi la mateso lililofuata kifo chake. Mfalme Myahudi alijaribu kujipendekeza kwa watu kwa kumuua Yakobo, na ni muujiza tu uliomwoko Petro kutokana na hatima hiyo hiyo. Wamisionari walipohamia katika ulimwengu wa Kirumi, walizingirwa na upinzani.

Kwa kawaida, ilianza na Wayahudi walioona uinjilisti wa Mataifa kuwa haupendelewi. Lakini katika visa vingi, Wayahudi waliweza kupata msaada kutoka kwa wapagani waliokuwa wakiwaunga mkono katika vitendo vya ukatili dhidi ya wamishonari. Hili lilisababisha, wakati mwingine, wamishonari kufikishwa mbele ya mahakimu.

Mtazamo wa mwisho ulikuwa na utata. Wakati mwingine, walikuwa tayari kutoa haki ya jumla dhidi ya watu walioonekana kuhusika na uvunjifu wa amani. Hata hivyo, wakati mwingine, hawaonekani kama watetezi wa wamishonari, bali kama watetezi

wasio na upendeleo na wasiojali sheria, ambao wanatambua kwamba shughuli za wamishonari hazipingani kwa vyovyote sheria na desturi za Kirumi.

Mfano halisi ni ule wa Paulo, na ni shauku ya Luka katika mada hii ambayo imesababisha kiasi kikubwa cha nafasi kilichotolewa kwa kipindi chake cha utumwa. Hapa, Luka anaweka wazi kabisa kwamba Paulo hakukosea sheria za Roma na kwamba, kwa namna fulani, ni ufundi wa kisheria tu uliomzuia kuachiliwa kwake huru na gavana wa Roma. Wakati huo huo, hata hivyo, hadithi inaonyesha kwamba magavana wa Kirumi hawakuwa huru kutokana na lawama katika kushughulikia jambo hilo.

Mradi tu magavana walikuwa tayari kununua neema kutoka kwa Wayahudi na kutafuta rushwa kutoka kwa washtakiwa, Wakristo lazima watarajie kupokea haki kidogo kuliko ile. Kwa hivyo Luka anaonyesha ufahamu wa hali halisi ngumu za maisha. Haijalishi Wakristo wanaweza kuwa wasio na hatia kiasi gani, bado wangeweza kutarajia kuwa waathiriwa wa ukosefu wa haki.

Kwa upande wa Wayahudi, mashtaka dhidi ya Paulo yalikuwa kwamba alijaribu kulichafua hekalu na, kwa ujumla, kwamba alikuwa akiendeleza uzushi wa Kiyahudi popote alipoenda. Shitaka la kwanza kati ya haya, ambalo lilikuwa kisingizio cha kukamatwa kwake, linakataliwa tu. Kinyume chake, Paulo aliwasilishwa kama mwabudu Myahudi anayetii sheria.

Shtaka la pili linakanushwa na hoja kwamba Paulo alikuwa akimwabudu na kumtumikia Mungu kwa njia ambayo ilikuwa imewekwa katika Agano la Kale na kwamba alikuwa na alibaki kuwa Mfarisayo katika imani yake. Kwa maneno mengine, Ukristo ni Uyahudi wa kweli. Jambo hili la msingi limeelezwa kwa undani, lakini ni wazi kwamba halikugusa Wayahudi, ingawa baadhi ya Mafarisayo waliliunga mkono.

Hapa tena, Luka anaweza tu kuwasilisha ukweli mgumu kwamba Wayahudi wengi wanakataa kukubali dai la Kikristo kwamba Ukristo ni utimilifu wa Uyahudi. Wakati huo huo, Luka anatumia motifu kuonyesha kwamba kutoka kwa mtazamo wa Kirumi, Ukristo unapaswa kuzingatiwa kama maendeleo halali ya Uyahudi na kwa hivyo unapaswa kupokea nafasi sawa ya upendeleo kama dini inayovumiliwa ndani ya Milki. Migogoro kati ya Wayahudi na Wakristo ni ya kitheolojia na haiingii ndani ya ufahamu wa sheria ya Kirumi.

Kwa kweli, mbele ya upinzani huu, mambo mawili muhimu yanajitokeza. Kwanza, Wakristo wanaitwa kusimama imara na kuwa waaminifu licha ya dhiki wanazopaswa kuvumilia. Wanapoamriwa kuacha kuhubiri, jibu lao ni kukataa kufanya hivyo kwa ukaidi.

Ni kweli, wanaona ni muhimu kuondoka katika miji ambayo wamekatazwa kuendelea kuhubiri, lakini wanaendelea tu na uinjilisti popote wanapopata fursa ya kufanya

hivyo. Amri ya injili haikuwataka waendeleo kupigana katika hali ambazo hawakukaribishwa, lakini baada ya kutoa ushuhuda wao kwa uaminifu, walitakiwa kuendelea kwingine. Linganisha Luka 9:5. Yesu alisema, na popote wasipowakaribisha mtakapotoka mjini, yakung'uteni mavumbi ya miguuni mwenu kama ushuhuda dhidi yao.

Kwa hivyo, wanafuata tu maagizo ya Yesu mkuu katika injili ya Luka, wakati mitume katika Matendo wanapohama kutoka sehemu ambazo hawakaribishwi sana. Katika kesi hiyo Paulo, jambo tofauti linajitokeza. Paulo anatumia chumba cha mahakama kama mahali pa kubeba shahidi.

Hamu yake kubwa si kujitetea bali kutangaza injili. Luka 21 12 hadi 15. Luka 21:12.

Tuliposikia haya, sisi na watu wa huko tulimsihi asipande kwenda Yerusalemu. Paulo anasema, Agabo, nabii, alichukua mshipi wa Paulo, akajifunga miguu na mikono yake mwenyewe na kusema, Roho Mtakatifu asema hivi, hivi ndivyo Wayahudi wa Yerusalemu watakavyomfunga mtu mwenye mshipi na kumkabidhi mikononi mwa Mataifa. Tuliposikia haya, sisi na watu wa huko tulimsihi asipande kwenda Yerusalemu.

Ndipo Paulo akajibu, Mnafanya nini, mnalia na kunivunja moyo? Kwa maana niko tayari si kifungoni tu, bali hata kufa Yerusalemu kwa jina la Bwana Yesu. Na kwa kuwa hakutaka kushawishika, tulinyamaza na kusema, Mapenzi ya Bwana na yatendeke. Upinzani unakuwa fursa ya kuinjilisha.

Bila shaka, hili pia lilikuwa kweli kwa Petro na Stefano walipojitokeza mahakamani. Ukweli mwingine ni kwamba licha ya upinzani, neno la Mungu linaendelea na maendeleo yake ya ushindi. Mkono wa Mungu uko juu ya wamishonari, hata katikati ya mateso.

Haiwaondoi kutoka kwenye hatari na mateso, lakini wakati mwingine, wanapata ulinzi wa kimungu kutoka kwa maadui zao. Hapa tena, uhalisia wa Luka unaonekana. Yakobo anakufa, lakini Petro ananusurika kupigana siku nyingine.

Paulo aliletwa salama kutoka Yerusalemu hadi Roma licha ya kila aina ya vikwazo na hatari. Kusudi la Mungu lililotangazwa litatimizwa, bila kujali upinzani wowote. Matendo ni hadithi ya maendeleo ya ushindi wa neno la Mungu.

Nne, mada ya kitheolojia. Na mimi, je, tumeona hili? Kila mwandishi ambaye tumemshauri, akizungumzia kitabu cha Matendo ya Mitume na mafundisho yake

anasisitiza ujumuishaji wa Mataifa, na vema, wanapaswa. Kwa sababu kama Matendo ya Mitume 1:8 inavyoonyeshwa, utapokea Roho Mtakatifu.

Maana yake ni kukuwezesha kwa ajili ya ushuhuda, ambao utafanyika Yerusalemu, Yudea, na Samaria na hadi mwisho wa dunia. Kusudi hilo linapotekelzwa, Mataifa wamejumuishwa katika watu wa Mungu. Kwa hivyo mada ya nne ni kujumuishwa kwa Mataifa katika watu wa Mungu.

Huo ni ujumuishaji wa watu wa Mataifa kwa muda mrefu, mfupi. Matendo ya Mitume yanaonyesha mvutano mkubwa uliokuwepo katika kanisa la kwanza kuhusu msingi wa misheni ya Mataifa. Ingawa injili zinarekodi agizo lililotolewa na Yesu kwamba wanafunzi wake wapeleke injili kwa mataifa yote, mwanzoni, kanisa lilikuwa na Wayahudi na lilifanya uinjilisti wake miongoni mwa Wayahudi.

Kinyume na imani iliyoenea sana, Luka hataji kuhusu Mataifa kuwapo siku ya Pentekoste isipokuwa Wayahudi waliobadili dini, Matendo 2:10. Lakini ndani ya miaka michache, kanisa lilijikuta likiwahubiria injili Wasamaria, wacha Mungu wasiotahiriwa, na hatimaye kwa Mataifa wapagani. Mwenendo huu unaonekana na Luka kama uliopangwa na kutabiriwa na Mungu. Ilikuwa ni zamu ya matukio ambayo yalitokea mbali na mipango yoyote ya makusudi ya kanisa.

Kanisa lilipaswa kukubaliana na ukweli huu. Kiini cha tatizo kilikuwa kama kuibuka kwa kanisa kulileta jamii mpya ambayo ilikuwa tofauti na Uyahudi. Kwa kuwa Wakristo wa kwanza walikuwa Wayahudi, ilikuwa kawaida kwao kuishi kama Wayahudi, kutahiri watoto wao, na kuishi kulingana na sheria ya Musa, ingawa inakubalika, kungeweza kuwa na tofauti katika tafsiri ya sheria, na Yesu mwenyewe alikuwa ameonyesha uhuru mkubwa kuhusu vipengele fulani vya sheria hiyo.

Njia hiyo hiyo ya maisha ingeweza kutarajiwa kwa waongofu Wayahudi walioongoka na kuwa Wakristo. Ukristo ungeweza kuonekana kama utimilifu wa kweli na sahihi wa Uyahudi. Masihi aliyeahidiwa alikuwa amekuja na kuleta upya kwa watu wake. Mambo mawili yalivuruga dhana hii rahisi.

Kwa upande mmoja, ilizidi kuwa dhahiri kwamba viongozi wa Kiyahudi na watu wengi hawakuwa tayari kumkubali Yesu kama Masihi, na mageuzi rahisi kutoka kwa Uyahudi wa karne ya kwanza hadi Ukristo kwa kuingiza tu ujumbe wa Kikristo wa Yesu kama Masihi yaliondolewa. Hakuna harakati rahisi. Kwa kweli, Uyahudi wa watu wa wakati wa kanisa la kwanza ulikuwa umegeuka kutoka kwenye ukweli.

Ni Stefano aliyetoa ukosoaji dhidi ya Wayahudi wa wakati wake, akidai kwamba walikuwa wameshindwa kufuata sheria ya Musa kikweli na kwamba ibada yao kwa Mungu hekaluni haikumpendeza. Haishangazi, shambulio hili lilisababisha upinzani mkali kutoka kwa viongozi wa Wayahudi, na tunaweza kushuku kwamba mtazamo wa Stefano haukushirikiwa mara moja na washiriki wote wa kanisa. Hata hivyo,

ilikuwa dhahiri zaidi kwamba Uyahudi rasmi ulikuwa unapinga kanisa na uliona maoni yake kama ya uzushi.

Kwa upande mwingine, kulikuwa na tatizo la kuingia kwa Mataifa kanisani. Hili halikuongeza tu upinzani dhidi ya kanisa kutoka kwa Uyahudi, bali pia lilizua maswali makali ndani ya kanisa kuhusu tabia yake na mtindo wake wa maisha. Kumekuwa na majadiliano mengi kuhusu jinsi Luka alivyofikiria asili ya kanisa.

Mtazamo mmoja ni kwamba aliiona kama taasisi ya Kiyahudi kimsingi. Watu wa Mungu, wakiwa na Wayahudi, na ambao Wayahudi waliokataa kutubu walijitenga nao, na ambao watu wa mataifa mengine wanaoamini wanaweza kuunganishwa nao. Mtazamo mwingine ni kwamba Luka aliona kusudi la Mungu kama mkusanyiko wa Israeli mpya, unaojumuisha Wayahudi na Mataifa na kwamba anaelezea utengano unaoendelea wa kanisa kutoka kwa Uyahudi.

Ukweli pengine uko mahali fulani kati ya mambo haya yaliyokithiri. Kwa mtazamo wetu, Luka anasisitiza asili ya Kiyahudi ya kanisa na mizizi yake katika unabii wa Agano la Kale lakini anaonyesha ni watu wa Mungu, waliojumuishwa na Wayahudi na Mataifa wanaoamini, ambapo Wayahudi wanaweza kupata utimilifu wa Uyahudi, na Mataifa hawatakiwi kuwa Wayahudi. Mitazamo hiyo miwili, ya kwanza inahusishwa na jina la msomi anayeitwa Jervel .

Kanisa kimsingi ni la Kiyahudi, watu wa Mungu wanaojumuisha Wayahudi, na ambalo Wayahudi waliokataa kutubu walijitenga nalo, na ambalo waumini wa Mataifa wanaweza kuunganishwa nalo katika harakati hii ya Kiyahudi. Mtazamo mwingine kwamba kanisa ni Israeli mpya, inayoundwa na Wayahudi na Mataifa, na kwamba Luka anaelezea utengano unaoendelea wa kanisa kutoka kwa Uyahudi. Marshall anasema ukweli uko katikati.

Hili linawezekanaje kwa kiwango cha vitendo? Tatizo ni mbili. Kwanza, je, Wakristo Wayahudi wangeweza kuwa na ushirika na Mataifa bila kuwa najisi kupitia kuwasiliana na watu ambao hawakufuata sheria ya Musa? Pili, je, Mataifa wangeweza kuingia katika uhusiano wa kweli na Mungu na watu wake kwa kumkubali Yesu kama Masihi tu? Je, hawakuhitajika kukubali sheria ya Kiyahudi, ikiwa ni pamoja na tohara? Luka alikuwa na uhakika kabisa kwamba Mataifa hawakuhitaji kutahiriwa, lakini suluhisho hili lilisababisha mapambano ya kutafuta dhamiri kwa Wakristo Wayahudi. Kwa miaka mingi, kundi la Wakristo Wayahudi waliotii sheria kabisa liliendelea kuwepo Palestina wakiwa wametengwa na kanisa lote.

Luka anaelezea jinsi tatizo lilivyotatuliwa katika siku za mwanzo. Mungu alipomimina roho yake juu ya Mataifa, Petro alikuwa tayari kuwakubali kama washiriki wa watu wa Mungu na kula nao. Maono aliyopokea kutoka kwa Mungu yalimwonyesha kwamba hapakuwa tena na tofauti kati ya vyakula safi na visivyo safi.

Lakini inatia shaka jinsi Wakristo wengine Wayahudi walivyoanza kushiriki mtazamo wa Petro haraka. Na hata yeye aliona ni vigumu kuudumisha kwa uthabiti, kwani Paulo anamkosoa katika Wagalatia 2 mbele yake kwa kujifanya kuwa pamoja na Wakristo wa Mataifa. Na Wakristo Wayahudi walipokuja, aliwaacha Mataifa na kwenda pamoja na Wayahudi.

Paulo anasema, Petro, huishi kulingana na injili. Alikuwa mnafiki kiasi fulani na hakufuata kanuni zake mwenyewe. Mungu atulinde kutokana na unafiki.

Kanisa la Yerusalemu lilipokutana na wawakilishi kutoka Antiokia ili kujadili jambo hilo, jambo la msingi lililokubaliwa ni kwamba Mataifa hawakuhitaji kutahiriwa. Hata hivyo, wakati huo huo, waliulizwa kuepuka kuwatenganisha wenzao Wayahudi kwa kujiepusha na chakula, kutoa dhabihu kwa sanamu, na nyama ambayo haikuchinjwa kwa njia ya Kiyahudi, na kwa kuzingatia viwango vya Kiyahudi vya tabia ya ngono. Masharti haya yanafanana na sheria ambazo tayari zimekubaliwa na wacha Mungu walioabudu katika masinagogi.

Jambo pekee gumu sana lilikuwa sheria kuhusu nyama, na hii inaweza kuwa ilitumika tu kwa milo ya kawaida na Wayahudi, Marshall anabainisha. Kwa njia hii, Wayahudi waliotii sheria kabisa waliwezekana kutambua uhalali wa misheni ya Mataifa. Haijulikani ni kwa muda gani kanuni hizo ziliendelea kutumika.

Huenda walichukuliwa kwa uzito huko Yerusalemu chini ya shinikizo kubwa la wafuasi wa dini ya Kiyahudi ili kulinda utambulisho wa kitaifa na kitamaduni wa Kiyahudi. Paulo mwenyewe aliishi kama Myahudi anayetii sheria miongoni mwa Wayahudi, kulingana na 1 Wakorintho 9, ingawa alipinga vikali uhuru wake wa dhamiri. Hakufungwa na dhamiri kuishi kama Myahudi alipokuwa na Wayahudi, lakini alifanya hivyo kwa ajili ya injili.

Alikuwa huru. Uhuru wa Kikristo unamaanisha kwamba huna haja ya kutumia uhuru wako kila wakati. Uko huru kufuata sheria kwa ajili ya ndugu au dada dhaifu au kwa ajili ya kutowakwaza katika uinjilisti, wale ambao hawana uhuru wa injili.

Haiwezekani kwamba kanuni za Yerusalemu zilikuwa na sarafu ndefu au pana, hata hivyo, na labda ziliacha kutumika. Zinaporudiwa katika Ufunuo 2:14 na 20, uamuzi kuhusu nyama unaonekana kufutwa kimya kimya. Katika barua kwa makanisa saba, kanisa la Pergamo, lakini nina mambo machache dhidi yako.

Unao huko watu wanaoshikilia mafundisho ya Balaamu, aliyemfundisha Balaki kuweka kizuizi mbele ya wana wa Israeli ili wale chakula, dhabihu kwa sanamu, na kufanya uasherati. Sio kutokufa, kumbuka, uasherati. Mstari wa 20, kanisa la Thiatira, lakini nina neno dhidi yako, kwamba unamvumilia mwanamke Yezebeli, anayejiita

nabii wa kike, na kuwafundisha na kuwadanganya watumishi wangu wafanye uzinzi na kula vyakula vilivyotolewa sadaka kwa sanamu.

Pamoja na kukubalika kwa Mataifa, Luka anasimulia kukataa kuongezeka kwa Wayahudi kukubali injili. Mazoezi ya kawaida ya Paulo yalikuwa kuanza utume wake katika sinagogi la mahali hapo, na karibu tulipata hisia kwamba ni wakati tu Wayahudi walipokataa injili ndipo alipowageukia Mataifa. Matendo 13, 46 ni mfano dhahiri wa hilo, kama tulivyoona.

Wayahudi walichochea jiji la Ikonio kumpinga Paulo kwa wivu, inasema. Hilo linanishangaza sana. Paulo na Barnaba walizungumza kwa ujasiri, wakisema walipinga kile Paulo alichosema, walimdhihakiki, na wakafanya mzaha mkubwa kiasi kwamba hawakuweza hata kuendelea kuhubiri, Paulo na Barnaba.

Paulo na Barnaba walinena kwa ujasiri, wakisema ilikuwa lazima neno la Mungu liwafikie ninyi kwanza, lakini kwa kuwa mmejitenga na kujiona hamstahili uzima wa milele, angalieni, tunawageukia Mataifa. Inaweza kuwa bora kusema kwamba utume wa Mataifa ulifanyika mara tu Wayahudi walipopata fursa ya kusikia injili kwanza. Paulo alitambua kwamba injili ilikuwa kwa ajili ya Wayahudi kwanza, lakini pia kwa ajili ya Wagiriki, Warumi 1:16.

Wayahudi walipokataa injili, walikataliwa na Mungu kutoka kwa watu wake, jambo lililoonyeshwa wakati wamishonari walipowakung'uta mavumbi ya miguu yao na kuwageukia Mataifa. Jambo ambalo limeelezwa katika Matendo 13:46, ambalo nimesoma hivi punde, linarudiwa kwa msisitizo mkubwa katika kilele cha kitabu katika Matendo 28, Matendo 28, 25 hadi 28. Inasikika kama kitu kile kile.

Ijulikane kwenu kwamba wokovu wa Mungu umetumwa kwa Mataifa. Watasikiliza baada ya kunukuu maneno ya Isaya kuhusu watu wenye mioyo migumu na macho mapofu na masikio ya viziwi, na kadhalika.

Kwa hivyo hiyo inaonekana kuwa ndiyo mpangilio. Lakini jambo moja ambalo halipo katika Matendo ya Mitume ni marejeleo yoyote ya hukumu ya Mungu juu ya Yerusalemu, ambayo yanaonekana waziwazi katika injili ya Luka. Luka 13, 34 na inayofuata.

Omboleza Yerusalemu. Ee Yerusalemu, Yerusalemu, Yesu aliomboleza. Mji unaowaua manabii na kuwapiga mawe wale waliotumwa kwake.

Ni mara ngapi nimetaka kuwakusanya watoto wako pamoja kama vile kuku akusanyavyo vifaranga vyake chini ya mabawa yake, nanyi hamkutaka? Tazama, nyumba yenu imeachwa. Nami nawaambia, hamtaniona hata mtakaposema, Amebarikiwa ajaye kwa jina la Bwana.

Swali zuri. Kwa nini hili halipo katika Matendo ya Mitume? 19 ya Luka 41 hadi 44. Alipokaribia na kuuona mji, Yesu aliulilia akisema, Laiti ungalijua hata leo mambo yaletayo amani!

Lakini sasa yamefichwa machoni pako, kwa maana siku zitakuja, adui zako watakapokuzungushia ngome, na kukuzunguka, na kukuzunguka pande zote, na kukuangusha chini, wewe na watoto wako ndani yako; wala hawataacha jiwe juu ya jiwe ndani yako, kwa sababu hukujua wakati wa kujiliwa kwako.

Angalia moyo wa Yesu. Maneno yao ni ya hukumu, lakini yamechanganywa na huzuni inayotokana na hamu ya kuokoa. Baadhi hawawezi kuratibu kwa urahisi na mapenzi ya Mungu ambayo Biblia inayaweka pamoja kama kitendawili, bila kulainisha maeneo yote magumu kuhusu mambo hayo.

Matendo 21, hotuba ya mwisho wa dunia, Matendo 21:20. Lakini mtakapoona Yerusalemu imezungukwa na majeshi, basi jueni ya kwamba uharibifu wake umekaribia. Ndipo walioko Uyahudi wakimbilie milimani.

Walio ndani ya mji na waondoke. Walio nje mashambani wasiingie humo. Kwa maana hizi ni siku za kisasi ili kutimiza yote yaliyoandikwa.

Ole wao wanawake wajawazito na wanyonyeshao siku hizo, kwa maana kutakuwa na dhiki kubwa duniani na ghadhabu dhidi ya watu hawa. Wataanguka kwa ukali wa upanga na kupelekwa mateka katika mataifa yote. Na Yerusalemu itakanyagwa na Mataifa, hata nyakati za Mataifa zitakapotimia.

Yerusalemu, ambayo katika injili inahesabiwa kama mahali pa kukataliwa na Bwana, inakuwa mahali ambapo anafufuka kutoka kwa wafu, ambapo roho humiminwa, na ambapo kanisa huanza kazi yake. Katika Matendo, ni Uyahudi rasmi badala ya Yerusalemu, ambao unasimama chini ya hukumu kwa kukataa injili. Maisha na mpangilio wa kanisa, nambari tano.

Je, tunaweza kudhani kwamba uharibifu wa Yerusalemu haupo katika Matendo ya Mitume kwa sababu uliandikwa kabla ya uharibifu wa Yerusalemu? Maisha na mpangilio wa kanisa. Luka anajali kutoa picha ya maisha na ibada ya kanisa, bila shaka, kama kielelezo cha kutoa mwongozo kwa wakati wake mwenyewe. Kutokana na muhtasari mfupi katika sura za mwanzo za Matendo ya Mitume, 2:42-47, na 4:32-37, tunapata picha ya vikundi vidogo vikikutana pamoja kwa ajili ya kufundisha, ushirika, maombi, na kuumega mkate.

Kuingia kanisani ni kwa ubatizo wa maji. Luka anasisitiza hasa umuhimu wa roho katika maisha ya kanisa. Roho ni milki ya pamoja ya kila Mkristo, chanzo cha furaha na nguvu.

Na viongozi wa Kikristo ni watu ambao wamejazwa roho hasa ili kutekeleza majukumu yao mbalimbali. Roho huongoza kanisa katika uchaguzi wake wa viongozi na katika shughuli zake za uinjilisti kiasi kwamba wakati mwingine kitabu cha Matendo ya Mitume kimeelezwa kama kitabu cha Matendo ya Roho Mtakatifu. Kama F. FF Bruce alivyofanya kwa umaarufu, akimnukuu mwandishi wa awali katika jarida linaloitwa Interpretation, juzuu ya 27, 1973, kurasa 166 na zinazofuata, Matendo ya Roho Mtakatifu.

Hapo awali, uongozi wa kanisa ulikuwa mikononi mwa mitume huko Yerusalemu, pamoja na wazee. Na kanisa huko Yerusalemu lilikuwa na nafasi muhimu kuhusiana na makanisa mengine, ambayo yalikuwa baadaye. Kulikuwa na wazee katika makanisa ya mahali hapo, na umuhimu maalum unahusishwa na manabii na walimu, ambao baadhi yao wanaonekana kuwa wakazi, huku wengine wakizunguka-zunguka zaidi.

Luka anasema machache sana kuhusu jinsi watu kama hao walivyoteuliwa na walichofanya kiasi kwamba tunaweza kuhitimisha tu kwamba hakuliona hili kuwa muhimu. Lakini tunaambiwa jinsi mtume alivyoteuliwa kuchukua nafasi ya Yuda na jinsi wanaume saba wa kuwasaidia mitume walivyochaguliwa. Tunasikia kwa ufupi jinsi wamishonari walivyotumwa na kanisa la Antiokia na jinsi Paulo alivyowateua wazee katika makanisa aliyoyaanzisha.

Huu ni ushahidi wa kutosha kuonyesha kwamba kwa Luka, mambo muhimu yalikuwa sifa za kiroho za watu waliochaguliwa na mwongozo wa roho katika mikutano iliyowateua. Pia tunajifunza kitu kuhusu kazi ya wamishonari. Kanuni ya ushirikiano ilianzishwa tangu mwanzo.

Kwa sehemu kubwa, wamishonari walisafiri katika vikundi vya watu watatu au zaidi. Petro na Filipo walikuwa tofauti na sheria hiyo. Sura ya 8 hadi 10.

Jinsi Luka alivyowasilisha imewadokezea wasomaji wengi kwamba tunapaswa kumfikiria Paulo na wenzake kama wanaendelea na safari za kimisionari. Lakini uchunguzi wa kina wa simulizi unaonyesha kwamba, kwa kweli, Paulo alikaa katika vituo muhimu vya watu kwa muda mrefu. Kwa mfano, miaka mitatu huko Efeso.

Ikiwa Luka alitambua kikamilifu kanuni za Paulo za kufanya kazi si wazi, lakini hakika anatupa ushahidi kwamba safari za Paulo hazikuwa safari za kusimamisha mambo. Luka anarekodi mahubiri kadhaa kama mifano ya jinsi injili ilivyohubiriwa. Na mfano mmoja wa Paulo akizungumza na viongozi wa Kikristo kuhusu majukumu yao, kama tulivyoona, Matendo 20:17 hadi 35.

Ushauri wake kwa wazee wa Efeso ulikusanya aina ya Presbyterian ya awali huko Efeso. Tofauti katika mahubiri haya ya kimisionari na hotuba za Matendo ya Mitume zikihukumiwa mbele ya miili ya Wayahudi na Warumi bila shaka zinalenga kuonyesha njia tofauti ambazo injili iliwasilishwa kwa makundi tofauti ya watu. Wayahudi na

Wagiriki, wenye utamaduni na wasio na utamaduni, na ni vigumu kupinga hisia kwamba mahubiri hayo yanawasilishwa kama mifano kwa wasomaji wa Luka kutumia katika uinjilisti wao wenyewe.

Ni nyenzo za aina hii ambazo zimesababisha uainishaji wa Matendo ya Mitume kama wa kujenga. Ingawa neno hilo, kama lilivyotumiwa na Hentgen, linaonekana angalau kuwa la dharau kidogo, Hentgen ni msomi mkosoaji sana ambaye anahoji kweli kuhusu historia ya sehemu kubwa ya Matendo ya Mitume; ni neno linalofaa na la heshima kutumia kuelezea kitabu hiki. Linajenga, kama lilivyokusudiwa kuwaonyesha Wakristo wa siku za Luka maana ya kuwa kanisa na jinsi wanavyopaswa kuendelea kuishi kulingana na muundo ulioanzishwa katika siku za mwanzo.

Hadithi ya Luka imepangwa sana kuhusu kazi za viongozi wawili Wakristo, Petro na Paulo. Kuna ulinganifu wa kuvutia kati ya watu hao wawili na mtu anaweza pia kufuatilia ulinganifu fulani kati ya kazi za Yesu na Paulo. Baadhi ya wasomi wameonyesha werevu mkubwa katika kutambua ulinganifu huu kwa undani na pengine wametia chumvi uwepo wake.

Howard Marshall ni msomi wa kiasi. Mara nyingi husema, hapa kuna mtazamo mmoja, hapa kuna mwingine, na ukweli uko mahali fulani katikati. Na hunishawishi tena na tena.

Kwa ujumla, hata hivyo, dai hilo linashawishi na linaonyesha kwamba Luka aliona mfano wa maisha ya kanisa na wamisionari wake katika maisha ya bwana wake wa kidunia. Anachosema ni kwamba mfano wa Yesu katika injili ya Luka unatumika kama mfano wa maisha ya hasa Petro, lakini hasa Paulo. Na kwamba hili limeamriwa na Mungu na limetolewa kwetu kwa ajili ya mafundisho yetu.

Katika hotuba yetu inayofuata, tutazingatia historia ya Matendo ya Mitume na masomo muhimu ya kujifunza kutokana nayo.

Huyu ni Dkt. Robert A. Peterson katika mafundisho yake kuhusu theolojia ya Luka-Matendo. Hii ni kipindi cha 18 na Howard Marshall, 3. Maendeleo Licha ya Upinzani, 4. Ujumuishaji wa Mataifa, 5. Maisha na Mpangilio wa Kanisa.